

Ю. В. КАМЕНЕЦЬКА

П. В. НЕСТЕРЕНКО

Л. В. ГАПОН-БАЙДА

Р. В. АРТЕМЕНКО

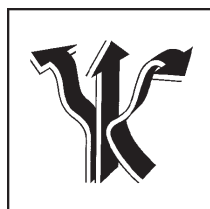
Т. А. ШЕМЕЛІНА

СЛОВНИК термінів

З ОСВІТНІХ ПРОГРАМ КАФЕДРИ ДИЗАЙНУ ФД МАУП

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

(з освітніх програм кафедри дизайну ФД МАУП)

Київ
2026

УДК 75.012(038)

C53

Рецензенти:

І. А. Павельчук, доктор наук, професор

С. В. Прищенко, доктор наук, професор

І. О. Сиваш, кандидат мистецтвознавства, доцент

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 10 від 29.10.2025)

Словник термінів (з освітніх програм кафедри дизайну
C53 ФД МАУП) / П. В. Нестеренко, Ю. В. Каменецька,
Л. В. Гапон-Байда, Р. В. Артеменко, Т. А. Шемеліна. Київ :
Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2026.
88 с.

ISBN 978-617-02-0425-7

Словник укладено відповідно до освітніх програм кафедри дизайну факультету дизайну МАУП та охоплює ключові поняття з дисциплін “Геральдика”, “Дизайн реклами”, “Історія мистецтва”, “Мистецтво шрифту”, “Основи 3D-моделювання”, “Основи композиції”. Систематизовано професійну термінологію у сфері образотворчого мистецтва та дизайну, визначення наведено у чіткій, структурованій формі з урахуванням міждисциплінарних зв’язків.

Видання спрямоване на формування фахової мови майбутніх дизайнерів, розвиток аналітичного мислення та коректного використання спеціалізованих понять у навчальному процесі.

Для студентів закладів вищої освіти мистецького та дизайнерського спрямування, викладачів, а також усіх, хто цікавиться теорією та практикою сучасного дизайну.

Усі візуальні матеріали представлені в цій книзі використано з дозволу їх авторів.

УДК 75.012(038)

© П. В. Нестеренко, Ю. В. Каменецька,
Л. В. Гапон-Байда, Р. В. Артеменко,
Т. А. Шемеліна, 2026

© Дизайн обкладинки М. В. Бабенко, 2026

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом, 2026

ISBN 978-617-02-0425-7

ЗМІСТ

• ГЕРАЛЬДИКА	5
<i>Професор Нестеренко Петро Володимирович</i>	
• ДИЗАЙН РЕКЛАМИ	15
<i>Викладач Шемеліна Тетяна Альбертівна</i>	
• ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВА	23
<i>Професор Нестеренко Петро Володимирович</i>	
• МИСТЕЦТВО ШРИФТУ	37
<i>Доцент Каменецька Юлія В'ячеславівна</i>	
• ОСНОВИ 3D-МОДЕЛЮВАННЯ	49
<i>Старший викладач Артеменко Роман Валерійович</i>	
• ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ	63
<i>Доцент Гапон-Байда Людмила Володимирівна</i>	
• ІЛЮСТРАЦІЇ (студентські роботи)	71

ГЕРАЛЬДИКА

- **АГНЕЦЬ** — легендарна фігура: ягня, що несе корогву з хрестом; символ християнського смирення, а також атрибут Святого Іоанна Хрестителя.
- **АРМАТУРА** — декоративна прикраса з військових та інших емблем і предметів, які розташовуються довкола щита або за щитом.
- **БАРВИ** — у ГЕРБАХ дозволяється використовувати лише сім барв, кожна з яких має символічне значення: золото (символ величі та багатства), срібло (символ шляхетності та цноти), блакить (символ віри та духовності), червіль (символ мужності та сміливості), зелень (символ достатку та надії), пурпур (символ могуття та гідності), чорнь (символ мудрості та пильності). Перші дві Б. мають назву металів, решта — емалей.
- **БЕДЖ** (англ. *badge* — значок, кокарда, символ, знак, ознака) — елемент уніформи, амуніції у вигляді значка, наклейки, картки, призначений для надання інформації про його носії. У країнах з республіканською формою правління в гербах замість корони суверена на її місці застосовують Б. Першим таким республіканським символом у ГЕРБАХ став фригійський ковпак, точніше, його варіант — шапка Дожа Венеції.
- **БЕЗАНТ** — кругла фігура малої величини, завжди із золота й срібла.
- **БЕСПАРІЙ** — середньовічні твори, в яких алегорично описували звірів.
- **БЛАЗОНУВАННЯ** — опис герба за правилами.
- **БОЙОВИЙ КЛИЧ** — вигук, заклик піднесеного, найчастіше войовничого характеру. Розміщується над гербовим щитом і його верхніми прикрасами на стрічці.

- **БУРЕЛЕТ** — фігура у вигляді джгута (скрутня) з вовни, згорнутого у валик в кольоровому чохлі. Його кольори чергуються й повторюють гербові. Надягали поверх шолома.
- **ВИЛОПОДІБНИЙ ХРЕСТ** — почесна ГЕРАЛЬДИЧНА ФІГУРА, що утворюється з'єднанням у центрі двох смуг, які виходять з верхніх кутів щита, і однієї смуги, що виходить із середини нижньої частини краю щита.
- **ВІЛЬНА ЧАСТИНА** — почесна ГЕРАЛЬДИЧНА ФІГУРА у вигляді прямокутника в одному з кутів щита. Її розмір визначається площею фігури, яка називається прямим хрестом. В. ч. застосовується у гербах міст, де розміщується емблема губернії чи області.
- **ВІНЕЦЬ** — основа корони у вигляді обруча.
- **ГАРПІЯ** — жінка-птах з головою і грудьми жінки, тілом і крилами орла і залізними кігтями. Символ огидних порочних страхіть. Розміщується на ГЕРБАХ як знак перемоги над підступним противником.
- **ГЕНЕАЛОГІЯ** — наука про походження, історію родів, окремих осіб та родинних зв'язків; допоміжна історична дисципліна.
- **ГЕРАЛЬДИКА** (лат. *heraldus* — оповісник), або гербознавство — допоміжна історична дисципліна, що вивчає ГЕРБИ. У Г. є свої правила, термінологія, семантика і символіка, які дозволяють не лише коротко і ясно описувати герб, а й проводити гербову експертизу.
- **ГЕРАЛЬДИЧНІ КОЛЬОРИ** — голубий (лазур), зелений, червоний (червлень), пурпурний і чорний. НЕГЕРАЛЬДИЧНІ ФІГУРИ можуть зображуватися в натуральному кольорі.

- **ГЕРАЛЬДИЧНІ МЕТАЛИ** — золото й срібло. Золото зображується жовтим кольором або великою кількістю крапок на поверхні. Срібло зображується білим кольором.
- **ГЕРАЛЬДИЧНІ ФІГУРИ** — геометричні фігури, які займають певну частину щита і являють собою площу для розміщення на ній інших фігур. Г. ф. діляться на почесні й другорядні. Серед почесних виділяються глава, пояс, стовп, перев'язь, стропило, прямий хрест, косий хрест, вилоподібний хрест, кінцівка, кайма, вільна частина, чверть і середній щиток.
- **ГЕРБ** — сполучення зображень умовних або натуральних фігур, складених на основі правил Геральдики.
- **ГЕРБІВНИК** — гербова книга, у якій розміщено зібрання гербів з їхнім описом і родовідними даними.
- **ГЕРБОВИЙ ЕКСЛІБРИС** — книжковий знак із зображенням ГЕРБА; найчастіше родового герба власника книгозбірні.
- **ГЕРБОВИЙ СУПЕРЕКСЛІБРИС** — книжковий знак у вигляді герба, витиснутого на палітурці або корінці книги.
- **ГЕРОЛЬДІЯ** — установа, яка керує тлумаченням та складанням гербів; зведення відомостей про дворянські родоводи, титули, герби тощо. Англійська Г. Коледж оф Армз заснована Річардом III у середині XV ст. До коледжу входять 13 головних діючих осіб (офіцерів-герольдів): 3 королі гербів, 6 герольдів і 4 персеванти.
- **ГЛАВА** — почесна ГЕРАЛЬДИЧНА ФІГУРА у вигляді горизонтальної смуги шириною в $\frac{2}{7}$ щита, яка знаходиться у верхній третині щита.

- **ГРИФ** — у ГЕРАЛЬДИЦІ символ швидкості й сили. Має тіло лева, а голову орла.
- **ДРАКОН** — істота з головою й ногами орла, язик — у вигляді жала, крила — як у летючої миші, тулуб з риб'ячим хвостом. Символізує силу, міць, а також зло.
- **ЕКСЛІБРИС** — книжковий (бібліотечний) знак. У давнину мав переважно геральдичний характер, ГЕРБ, навіть без зазначення прізвища власника, вказував на належність книги, бібліотеки певній родині.
- **ЕМБЛЕМА** — умовне зображення фігур, живих і міфічних істот, конкретної ідеї на рисунку.
- **ЄДИНОРІГ** — легендарна міфічна істота, символізує чистоту й непорочність, недоторканість. Є. уявляють у вигляді срібного коня з прямим гвинтоподібним рогом і борідкою.
- **ЗМІЯ** — символ мудрості, добра й обережності. З., що згорнулася кільцем, — символ здоров'я; з хвостом у роті — символ вічності, безкінечності, безсмертя; повзуча — символ печалі; п'є з чаші — символ лікування, медицини.
- **ІМПРЕС** — намальований фігурний девіз. Девіз виражений не словами, а геометричною або іншою фігурою.
- **КАРТУШ** — прикраса у вигляді декоративного облямованого щита чи напіврозгорнутого сувою, на яких уміщують написи, герби, емблеми тощо.
- **КОМПАРМЕНТ** — декоративна прикраса у вигляді підставки для щита і щитотримачів.
- **КОРОНА** — металевий з коштовними прикрасами вінець, що символізує панування й владу. У ГЕРБАХ використовув-

ється багато різних К.: антична, баронська, герцогська, графська, дворянська, імператорська та ін. У гербах міст широко використовувалися й стінні (баштові) К., які розрізнялися за кольором і кількістю зубців на них: золотого кольору — у гербах губернських, срібного — у гербах повітових міст. Баштова К. з п'яти зубців — у гербах міст з населенням понад 50 тисяч осіб, з трьох зубців — у гербах міст з населенням менш як 50 тисяч осіб.

- **КОСИЙ ХРЕСТ** — почесна ГЕРАЛЬДИЧНА ФІГУРА, яка утворюється двома діагональними смугами завширшки $\frac{2}{7}$ ширини щита, які виходять з його кутів. Такий хрест називають ще андріївським.
- **ЛІЛЯ** — відображає в ГЕРБАХ символ чистоти.
- **МАНТІЯ** — накидка у вигляді плаща чи палатки, що прикриває ГЕРБ. Застосовується в гербах правителів, принців і князів. Виготовляється з темно-малинового оксамиту, підбитого горностаєвим хутром і доповненого золотою бахромою. Верхні кути М. перев'язані золотими шнурами з китицями.
- **МЕРКУРІЙВ ЖЕЗЛ (КАДУЦІЙ)** — міфологічна фігура: крилатий жезл, навколо якого обвилися дві змії. Символ торгівлі та зв'язку.
- **МОНЕТА** — кругла ГЕРАЛЬДИЧНА ФІГУРА, виготовлена з металу — золота або срібла. Символ багатства.
- **НАМЕТ** — декоративна прикраса геральдичного щита у вигляді листя аканту. Розташовується на лицарському шоломі, охоплюючи або шолом, або весь щит.
- **НАШОЛОМНИК** — декоративна прикраса на лицарському шоломі. Зазвичай повторює головну фігуру геральдичного щита, виділяючи її серед інших.